

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧИХ НАУК У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Павлик А.П., Жирська Г.Я.

Як відомо, головною метою концепції гуманізації та гуманітаризації системи освіти, проголошеної Державною національною програмою освіти «Україна ХХІ століття», є всебічний розвиток людини та формування її національної самосвідомості [2]. Громадянська компетентність є однією з ключових компетентностей людини як свідомого громадянина. Під даним терміном розуміють здатність активно, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські права та обов'язки з метою розвитку демократичного громадянського суспільства [3]. Саме тому, однією з передумов у становленні національної демократичної держави є формування у соціумі свідомо активних громадян, які своєю поведінкою демонструють цінності і пріоритети демократичного характеру.

Для формування громадянської компетентності передбачена наскрізна змістова лінія «Громадянська відповідальність», реалізація якої сприятиме формуванню діяльного члена громади й суспільства, який розуміє принципи та механізми функціонування суспільства, є вільною особистістю, яка визнає загальнолюдські й національні цінності та керується морально-етичними критеріями й почуттям громадянської відповідальності у власній поведінці. Зокрема, у процесі вивчення біології, учнів 6 класів орієнтують на виховання ставлення учня як громадянина до об'єктів живої природи, формування уміння захищати природу. Учнів 7 класів орієнтують на: вивчення тваринного світу України з позиції збереження природних багатств; різноманітність тварин свого краю; на формування громадянської позиції щодо збереження природи місцевості, у якій навчається учень, через спеціальні акції. Учнів 8 класів для реалізації цієї змістової лінії орієнтують на: формування розуміння біологічної природи та соціальної сутності людини, якій для повноцінного розвитку потрібні два середовища: природне й соціальне; розкриття біологічних основ розвитку індивіда та його особистісних якостей; гордості за розвиток вітчизняної біологічної науки. Учнів 9 класів спрямовують на формування громадянської позиції щодо збереження заповідних територій як основного

чинника збереження біологічного різноманіття, рівноваги в біосфері [1].

Вивчення видового складу та значення рослин, тварин, грибів лишайників є одним із напрямків вивчення природи рідного краю. Завдяки використанню краєзнавчого матеріалу під час вивчення природничих наук, педагог, таким чином, допомагає учням глибше зрозуміти навколишнє середовище, сприяє пробудженню та розвитку любові та поваги до того місця, де вони народились та вирости. З метою формування в учнів почуття любові до природи, рідного краю необхідно включати у навчально-виховний процес пізнавальні екскурсії в поле, в ліс, на берег озера чи річки, які збагачуватимуть духовне життя учнів, стимулюватимуть бажання більше побачити, більше зробити для збереження природного середовища. Під час вивчення природничих дисциплін, для формування громадянської компетентності, необхідно використовувати такі елементи національної культури як народні перекази, легенди, оповіді, загадки, пісні, думи, прислів'я та прикмети про явища навколишнього світу в живій та неживій природі, які дійшли до нас із сивої давнини.

Громадянське виховання під час вивчення природничих наук тісно пов'язане з пізнавальною діяльністю учнів, зміст і методи якої безпосередньо впливають на реалізацію виховних завдань. Природа є потужним фактором виховання поваги й любові до своєї Батьківщини, могутнім засобом виховання у школярів ціннісних ставлень, моральних якостей, насамперед національної свідомості. Крім того, громадянське виховання передбачає формування в учнів знань, та уявлень про досягнення нашої країни в галузі науки, адже багато видатних вчених прославили Україну. Учням доцільно пропонувати теми проєктів, в яких необхідно відобразити не тільки наукові досягнення, а й особистісні якості, улюблені заняття та інтереси учених. Завдяки таким завданням учні більш глибоко осмислюють біографію ученого та висловлюють власні міркування щодо співвідношення заслуг учених та їхніх морально-етичних якостей. При цьому в учнів виникає почуття гордості за свою країну та її співвітчизників.

Таким чином, формування громадянських компетентностей сьогодні передбачає також посилення уваги учителів і науковців до розробки, адаптації й запровадження нових методик навчання та виховання, зокрема найкращих зразків вітчизняного і зарубіжного досвіду. Необхідною є також розробка критеріїв, змістового

наповнення та методик оцінювання рівнів сформованості громадянської компетентності учнів на різних ступенях навчання у відповідності до базового еталона та вимог державного стандарту [3].

Список використаних джерел

1. Біологія. 6–9 класи: Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів (Затверджена наказом МОН України від 07.06.2017 № 804). URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/navchalni-programi-5-9-klas-2017.html>.
2. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>.
3. Забезпечення формування громадянської компетентності у сучасному змісті шкільної освіти: Підсумковий документ робочої групи з розробки планів і програм проєкту «Громадянська освіта – Україна». *Історія в школах України*. 2006. № 8. С. 4.

ІНТЕРАКТИВНА ОНЛАЙН-ДОШКА ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Петрук Б., Міщук Н.Й.

Сучасна вітчизняна система освіти стрімко адаптується до вимог сьогодення через масове й ефективне використання інноваційних освітніх методик і дидактичних моделей, заснованих на інформаційно-комунікаційних технологіях. Особливої актуальності ця проблема набула в контексті вимушеного переходу на дистанційну форму навчання, зумовленого спершу пандемією COVID-19, а надалі – повномасштабною війною в Україні. Це торкнулося методів, технологій та засобів навчання, форм навчальної діяльності, процедур оцінювання тощо.

Інтерактивні засоби навчання є засобами організації активної взаємодії учнів та вчителів в освітньому процесі. Одним із таких інструментів є віртуальна інтерактивна дошка (електронна дошка, онлайн-дошка, стіна) – мережевий ресурс, призначений для організації спільної роботи зі створення й редагування зображень і документів, спілкування в реальному часі [3]. Цей інструмент з'явився ще у 2006 р., але набирає своєї популярності саме зараз. На сьогодні в мережі інтернет створено значну кількість веб-ресурсів віртуальних інтерактивних дошок різного призначення (рис. 1).